

بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی و عوامل جمعیت شناختی موثر بر آن در بین دانشجویان دانشگاه تهران و دانشگاه علوم و تحقیقات

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۱۶

کد مقاله: ۱۹۸۹۳

فاطمه عادل‌نژاد^۱، میرطاهر موسوی^{۲*}

علیرضا محسنی تبریزی^۳

چکیده

زمینه و هدف: مفهوم سرمایه اجتماعی در تحقیقات اجتماعی توجه بسیاری از محققین را به خود جلب کرده است. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در دانشجویان دانشگاه تهران و علوم تحقیقات است.

روش: این مطالعه از نوع همبستگی است و داده‌ها به روش پیمایش جمع‌آوری شده است. جامعه آماری مطالعه کلیه دانشجویان دانشگاه تهران و علوم تحقیقات در سال ۱۳۹۹ بودند. حجم نمونه این مطالعه با استفاده از فرمول کوکران ۴۱۰ نفر برآورد شد، به‌منظور گردآوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه رفیعی و همکاران (۱۳۹۵) و پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک استفاده شد، برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ استفاده گردید، در بخش آمار استنباطی از آزمون‌های تحلیل واریانس یک‌راهه، ضریب همبستگی پیرسون و تی مستقل استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی در این پژوهش با میانگین ۶۷/۱۳ در حد متوسطی قرار دارد. میانگین سرمایه اجتماعی درون گروهی (۳۶/۶۷) و سرمایه اجتماعی برون گروهی (۳۰/۴۷) است. بین متغیرهای تأهل، نوع دانشگاه، اشتغال و سن در بعد درون گروهی اختلاف معناداری مشاهده شد؛ و در بعد برون گروهی در متغیر جنس اختلاف معنادار شد. بین متغیرهای وضعیت مسکن و مقطع تحصیلی و سرمایه اجتماعی در دو بعد درون گروهی و برون گروهی رابطه معنادار نشد.

نتیجه‌گیری: با توجه به اهمیت هر دو بعد سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در دانشجویان باید در برنامه‌ریزی‌های آتی توجه به ارتقا دو بعد سرمایه اجتماعی را مورد توجه قرار داد.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی درون گروهی، سرمایه اجتماعی برون گروهی، دانشجویان

۱- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.

۲- استادیار مرکز تحقیقات مدیریت رفاه اجتماعی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

tr_mousavi@yahoo.com

۳- استاد گروه جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران، ایران.

مفهوم سرمایه اجتماعی توسط تعداد زیادی نویسنده از رشته‌های مختلف و از دهه‌های اولیه قرن بیستم مورد استفاده قرار گرفته است؛ بنابراین جای تعجب نیست که دیدگاه‌های مربوط به سرمایه اجتماعی، متعدد و متنوع هستند. چیزی که در این دیدگاه‌ها مشترک می‌باشد این است که کم‌وبیش به‌صراحت بر اهمیت روابط اجتماعی در خانواده‌ها، جوامع، شبکه‌های دوستی و انجمن‌های داوطلبانه و دوم بر اخلاق مدنی، یا ارزش‌ها، هنجارها و عادات مشترک و در نهایت، اعتماد به نهادها و اعتماد تعمیم‌یافته به دیگران تأکید می‌کنند (وان اورشات و همکاران ۲۰۰۶: ۱۵۰). سرمایه اجتماعی یک مفهوم چندبعدی پیچیده با ابعاد، انواع و سطوح اندازه‌گیری متفاوت است. انواع رایج سرمایه اجتماعی عبارت‌اند از: ساختاری و شناختی؛ برون‌گروهی و درون‌گروهی، افقی و عمودی. می‌توان آن را در سطوح فردی و جمعی از نظر چشم‌انداز اجتماعی و سطوح خرد، متوسط و کلان نیز اندازه‌گیری و تحلیل کرد (بهندری و یاسونوبو، ۲۰۰۹: ۴۸۱). سرمایه اجتماعی درون‌گروهی از پیوندهای اجتماعی نیرومند مبتنی بر روابط خانوادگی، خویشاوندی، جنسیت، قومیت و دین پیروی می‌کند و سرمایه اجتماعی برون‌گروهی مبتنی بر روابط و پیوندهای افراد و گروه‌ها با افراد و گروه‌های غیر همسان می‌باشد. (رفیعی، ۱۳۹۵: ۱۶۴) نظریه‌پردازان اجتماعی تعاریف متعددی از سرمایه اجتماعی دارند، هنی فن اولین فرد بود که واژه سرمایه اجتماعی را به کار برد. به اعتقاد هنی فن سرمایه اجتماعی به مفاهیمی چون حسن نیت، رفاقت، دوستی و همدردی، دادوستد میان افراد و خانواده‌ها اشاره می‌کند. (نواپخش و ثانوی، ۱۳۹۳: ۵۵) بورديو (۱۹۸۶) سرمایه اجتماعی را به‌عنوان شکلی از منابع گروهی تعریف کرد که حاصل عضویت در شبکه‌های اجتماعی است. کلمن (۱۹۸۸) سرمایه اجتماعی را به‌عنوان منابع اجتماعی نهفته در ارتباطات اجتماعی افراد و در سیستم‌های اجتماعی تعریف نمود که در نتیجه عضویت مشترک، هنجارها و تعهدات اجتماعی، اعتماد و شبکه‌های اجتماعی را به اشتراک می‌گذارند، کلمن بر اهمیت سرمایه اجتماعی در خانواده تأکید کرد. علاوه بر این، لین (۱۹۹۹) سرمایه اجتماعی را از دیدگاه چگونگی استفاده افراد از منابع اجتماعی و سرمایه‌گذاری در شبکه‌های اجتماعی بررسی کرد (لو و همکاران، ۲۰۱۷: ۲) در بیان اهمیت سرمایه اجتماعی باید به این نکته اشاره کرد که مفهوم سرمایه اجتماعی توجه بسیاری از محققین را به خود جلب کرده است؛ شواهد تجربی نقش سرمایه اجتماعی را در کاهش ترس از قربانی شدن (ملکی و همکاران، ۱۳۸۹) در افزایش شادی (زلفی و همکاران، ۱۳۹۴) (رودریگز-پوز و برلیش، ۲۰۱۴) (رام، ۲۰۱۰) در افزایش احساس امنیت اجتماعی (نیازی و همکاران، ۱۳۹۰) (ذاکری همامانه و همکاران، ۱۳۹۱) (بحری پور و همکاران، ۱۳۹۱) کیفیت زندگی (شریفیان و فتوت، ۱۳۹۰) (وصالی و توکل، ۱۳۹۱) (نیلسون و همکاران، ۲۰۰۶) (هم دان و همکاران، ۲۰۱۴) (مولدر و همکاران، ۲۰۰۶) در توسعه اقتصادی (شهرکی و همکاران، ۱۳۹۷) (کی، ۲۰۰۶) (شرتر و ولکاک، ۲۰۰۴) در کاهش فرسودگی شغلی (جانسنس، ۲۰۱۸) (سپهوندی، ۱۳۹۳) نشان می‌دهند. لزوم توجه به سرمایه اجتماعی در دهه‌های اخیر به‌طور چشمگیری احساس می‌شود طوری که اختلال در آن موجب بروز انواع آسیب‌های اجتماعی، سست شدن روابط اجتماعی و خانوادگی و بی‌نظمی‌های اجتماعی می‌شود بنابراین کاهش سرمایه اجتماعی به‌عنوان هشدار برای برنامه‌ریزان و متفکران اجتماعی خواهد بود، نتایج بسیاری از تحقیقات نشان‌گر آن است که میزان سرمایه‌ی اجتماعی در ایران روند نزولی را طی کرده است از جمله نتایج طرح ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان در موج اول و دوم که نمودهای روند فرسایشی این سرمایه در بین مردم جامعه را نمایان ساخته است، مقایسه‌ی روند سرمایه‌ی اجتماعی در این دو موج مؤید روند معضله‌دار این سرمایه در بستر زمان بوده است (غفاری، ۱۳۷۹ و ۱۳۸۲؛ رفیع پور، ۱۳۷۳؛ شارع پور، ۱۳۸۰). نتیجه مطالعات حاکی از پایین بودن اعتماد اجتماعی است. (شیانی و احمد پور ۱۳۹۶) (بیدل و همکاران ۱۳۹۳) (ظهیری و نیکخواه ۱۳۹۴) (زمانیان و همکاران ۱۳۹۴)، این در حالی است که نقش دانشجویان به‌عنوان یکی از گروه‌های کلیدی و بالقوه در تحقق و تعمیق توسعه جامعه حائز اهمیت دوچندان است. دانشجویان نقش برجسته‌ای در مدیریت و حکمرانی آینده جامعه دارند این قشر به‌عنوان گروه تأثیرگذار در تحولات جامعه در نظر بسیاری از افراد به‌عنوان یک گروه مرجع به حساب می‌آیند، تعداد چشمگیر آن‌ها در کلان‌شهر تهران، محققین را به بررسی بیشتر در حوزه‌های مرتبط با این گروه ترغیب می‌نماید.

تمرکز این مطالعه بر سرمایه اجتماعی در دو بعد درون‌گروهی و برون‌گروهی است اولی به روابط با گروه‌های همسان و دومی به روابط افراد با گروه‌های ناهمسان اشاره می‌کند تاکنون، تعداد کمی از محققان به وضوح این دو نوع سرمایه اجتماعی را متمایز کرده‌اند، بنابراین، این مطالعه در نظر دارد تا نگاه دقیقی به دو بعد سرمایه درون‌گروهی و برون‌گروهی سرمایه اجتماعی در دانشجویان داشته باشد.

۲- پیشینه نظری

جیمز کلمن:^۱ (۲۰۱۹-۱۹۴۶): کلمن از واژگان مختلفی برای تعریف سرمایه اجتماعی کمک گرفت و وی مفهوم سرمایه اجتماعی را از ابعاد مختلف بررسی کرد کلمن برای تعریف سرمایه اجتماعی از نقش و کارکرد آن کمک گرفت و تعریف کارکردی از سرمایه اجتماعی ارائه داد و نه تعریف ماهوی بر این اساس سرمایه اجتماعی عبارت است از ارزش آن جنبه از ساختار اجتماعی که به عنوان منابعی در اختیار اعضا قرار می‌گیرد تا بتوانند به اهداف و منابع خود دست پیدا کنند. (کلمن ۱۹۹۰، به نقل از الوانی و نقوی ۱۳۸۱، ص ۵) به زعم کلمن، مفهوم سرمایه اجتماعی به مثابه ابزار تحلیلی برای پژوهش‌های اجتماعی است. کلمن بر این باور است که سرمایه اجتماعی در روشن ساختن یکی از مشکلات مهم تحلیل اجتماعی یا آنچه پیوند خرد و کلان نام گرفته است، نقش مؤثری را می‌تواند ایفا کند (صیدایی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۹۵).

رابرت پاتنام:^۲ (۱۹۴۱): دیگر نظریه‌پرداز سرمایه‌ی اجتماعی است. او هم به تبع کلمن و بورديو سرمایه اجتماعی را از دیگر انواع سرمایه‌ها متمایز می‌کند. پاتنام این مفهوم را در مقیاسی متفاوت از بورديو و کلمن به کار می‌برد، اگرچه تعریف او از مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی مستقیماً تحت تأثیر کلمن هست. از سال ۲۰۰۰ میلادی، رابرت پاتنام اصطلاحات "سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی" را باب کرد. هرچند این تقسیم‌بندی امر تازه‌ای نبود و کار گرانووتردر مورد پیوندهای ضعیف نیز چنین تأکیدی را می‌رساند اما پاتنام با کاربرد مشخص این اصطلاح بیش‌ازپیش آن را گسترش داد. (ادیبی سده، ۱۳۸۹، به نقل از رفیعی، ۱۳۹۵، ص ۱۶۶) به بیان پاتنام (۱۹۹۹)، «سرمایه‌ی اجتماعی به خصوصیتی از سازمان اجتماعی نظیر شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد اشاره دارد که همکاری و هماهنگی برای منافع متقابل را تسهیل می‌نماید». پاتنام مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی را فراتر از سطح فردی به کار می‌گیرد و به چگونگی کارکرد سرمایه اجتماعی در سطح منطقه‌ای و ملی و نوع تأثیرات سرمایه‌ی اجتماعی بر نهادهای دموکراتیک و در نهایت توسعه اقتصادی علاقه‌مند است. البته او از منافع خصوصی سرمایه‌ی اجتماعی نیز غافل نبوده و به صورت‌های عمومی و خصوصی و جهات فردی و جمعی سرمایه اجتماعی اشاره دارد، اما به صراحت بیان می‌دارد که تمرکز و علاقه‌مندی خاص او منافع خارجی و بهره‌های عمومی سرمایه‌ی اجتماعی است (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴، ص ۱۵-۱۴). پاتنام سرمایه‌ی اجتماعی را در آثار متعدد خود با سه مؤلفه، به‌عنوان ویژگی سازمان اجتماعی تعریف می‌نماید که عبارت‌اند از: شبکه‌ها (۲) هنجارهای تعاملات متقابل (۳) اعتماد اجتماعی

پیر بورديو:^۳ (۲۰۰۲-۱۹۳۰): اگرچه بورديو اولین کسی بود که یک تحلیل نظام‌مند از سرمایه اجتماعی را ارائه کرد، ولی بررسی‌های انفجارگونه‌ی این مفهوم بیشتر مدیون آثار کلمن و پاتنام است. با این وجود، شمار زیادی از صاحب‌نظران در سال‌های اخیر، اهمیت مفهوم‌سازی او را مجدداً کشف کرده‌اند بورديو در مقاله‌اش در ۱۹۸۶، بانام «گونه‌های سرمایه»^۴ بیان می‌دارد که سرمایه اجتماعی «یک مجموعه از منابع موجود یا بالقوه است که منتج از یک شبکه‌ی بادوام متشکل از روابط کم‌وبیش نهادی شده در باب آشنایی و شناخت دوطرفه، یا به‌بیان‌دیگر، ناشی از عضویت در یک گروه است» (بورديو، ۱۹۸۶:۳۴۹) از نظر بورديو سرمایه به سه شکل اساسی ظاهر می‌شود:

۱- سرمایه اقتصادی که بی‌درنگ و مستقیماً قابل تبدیل به پول است و ممکن است به شکل حقوق مالکیت نهادینه شود.
۲- سرمایه فرهنگی که در شرایط معین به سرمایه اقتصادی قابل تبدیل است و ممکن است به شکل مدارک تحصیلی نهادینه شود.

۳- سرمایه اجتماعی که از تکالیف و تعهدات اجتماعی (پیوندها و ارتباطات) ساخته شده و در برخی شرایط به سرمایه اقتصادی قابل تبدیل است، ممکن است به شکل اصالت نجابت خانوادگی نهادینه شود. (همان، ۲۴۳).

فرانسیس فوکویاما:^۵ (۲۰۱۹-۱۹۵۲): فوکویاما معتقد است سرمایه اجتماعی مجموعه هنجارهای موجود در سیستم‌های اجتماعی است که موجب ارتقای سطح همکاری اعضای آن جامعه گردیده و موجب پایین آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌گردد فوکویاما سرمایه اجتماعی را به‌عنوان توانایی افراد برای کار با یکدیگر در جهت اهداف عمومی در گروه‌ها و سازمان‌ها تعریف می‌کند. (منظور، یادی پور، ۱۳۸۷، ص ۱۴۳)

نان لین:^۶ (۲۰۰۱-۱۹۸۲): لین مفهوم سرمایه اجتماعی را برای طرح نظرات پیشین خود برگزیده و آن را به مثابه منابع نهفته در ساختار اجتماعی تعریف می‌کند که با کنش‌های هدفمند قابل دسترسی یا گردآوری است. به این ترتیب، از نظر لین، سرمایه اجتماعی از سه جزء تشکیل شده است: منابع نهفته در ساختار اجتماعی، قابلیت دسترسی افراد به این گونه منابع اجتماعی و استفاده یا گردآوری این گونه منابع اجتماعی در کنش‌های هدفمند. این منابع ارزشمند در اکثر جوامع را ثروت، قدرت و پایگاه اجتماعی

1 James Kelman
2 Robert D. Putnam
3 Pierre Bourdieu
4 The Forms of Capital
5 Yoshihiro Francis Fukuyama
6 Non Lin

معرفی می‌کند و لذا سرمایه اجتماعی افراد را برحسب میزان یا تنوع ویژگی‌های دیگرانی که فرد با آن‌ها پیوندهای مستقیم و غیرمستقیم دارد قابل‌سنجش می‌داند. البته دست‌یابی به منابع و استفاده از آن‌ها خود متأثر از موقعیت فرد در ساختار سلسله‌مراتبی موجود در جامعه است. او منابع نهفته و موقعیت‌های شبکه‌ای را دو عنصر مفهومی سرمایه اجتماعی قلمداد می‌کند و نتایج سرمایه‌گذاری افراد در روابط و شبکه‌های اجتماعی را در ارتباط با دو نوع کنش ابزاری و کنش اظهاری طبقه‌بندی می‌نماید. (توسلی، موسوی، ۱۳۸۴: ۱۰) لین با توجه به نظریه خود در خصوص سرمایه اجتماعی آن را بیشتر فردی می‌داند او معتقد است که افراد با توجه به منافع خود در سلسله‌مراتب اجتماعی اقدام به برقراری ارتباط اجتماعی می‌نمایند و حاصل این روابط در مجموع به نفع جامعه نیز خواهد بود.

۳- پیشینه تجربی پژوهش

نتایج مطالعه اریکسون (۲۰۱۰) و همکاران که در بین ۱۵۰۰۰ شهروند سوئدی و باهدف سنجش سرمایه اجتماعی شناختی و ساختاری و رابطه آن با سطح تحصیلات و جنسیت و همچنین تأثیر آن بر سلامت انجام شد، نشان داد که دسترسی بیشتر به هریک از اشکال سرمایه اجتماعی شناختی و ساختاری شانس برخورداری از سلامت بیشتر را برای همه گروه‌های جمعیتی افزایش می‌دهد در این میان افراد با تحصیلات عالی و مردان دارای سرمایه اجتماعی بالاتری در مقایسه با سایر گروه‌ها بودند.

مطالعه دیکا (۲۰۱۲) با عنوان رابطه با دانشگاه به‌عنوان سرمایه اجتماعی: شواهدی از پورتوریکو، در یک موسسه دانشگاهی انجام شد که سالانه ۱۲۰۰۰ نفر در آن ثبت‌نام می‌کنند و در سال ۲۰۰۹ بیش از هفتاد درصد دانشجوی مقطع کارشناسی در آن ثبت‌نام نمودند این مطالعه، یک چارچوب از سرمایه اجتماعی برای بررسی میزان تعاملات متمرکز دانشگاهی و دیگر عوامل سازمانی به‌عنوان سرمایه اجتماعی برای دانشجویان را با استفاده از بررسی ملی داده‌های مشارکت دانشجویی از یک موسسه بزرگ، علمی، فن‌آوری، مهندسی در پورتوریکو، ارائه داد، هدف از این مطالعه بررسی این موضوع بود که کیفیت و کمیت تعاملات دانشجویان با دانشگاه بر عملکرد تحصیلی آن‌ها اثر می‌گذارد نتایج بررسی نشان داد مداخلات سازمانی می‌تواند به تعامل میان اساتید و دانشجویان کمک کند و موجب افزایش سرمایه اجتماعی گردد.

مطالعه‌ای را چالشگر کرد آسیایی و همکاران در سال (۱۳۹۷) با جامعه آماری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران و حجم نمونه ۴۰۰ نفری با روش پیمایش انجام دادند یافته‌های این مطالعه نشان داد از میان ابعاد سرمایه اجتماعی بعد مشارکت اجتماعی کمترین و بعد ارتباط با دوستان و خانواده دارای بیشترین میانگین بود در این مطالعه سرمایه اجتماعی با متغیرهای دموگرافیک شامل جنس، وضعیت اقتصادی، سن و مقطع تحصیلی ارتباط معنی‌دار داشت.

مطالعه‌ای را صلحی و همکاران با عنوان رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و سرمایه اجتماعی در سال ۱۳۹۹ با نمونه آماری ۳۶۷ نفر دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی ایران انجام داد یافته‌های این مطالعه نشان داد که سرمایه اجتماعی در این پژوهش با میانگین ۵۴/۹۱ در سطح متوسطی قرار داشت. نتایج نشان داد که دانشجویان در بعد اعتماد با میانگین (۱۰/۹۷) کمترین میزان و در بعد مشارکت گروهی با میانگین (۱۷/۴۷) دارای بیشترین میزان سرمایه اجتماعی بودند. همچنین بین متغیرهای سن، دانشکده، جنسیت و وضعیت تأهل با سرمایه اجتماعی رابطه معنی‌داری یافت نشد؛ اما متغیرهای وضعیت اشتغال، مقطع تحصیلی و وضعیت سکونت دارای رابطه معنی‌داری با سرمایه اجتماعی بودند.

همانطور که از بررسی پیشینه مطالعات ملاحظه می‌شود هر کدام از پژوهش‌ها ویژگی‌های خاص سرمایه اجتماعی را مدنظر قرارداده‌اند تمرکز این مطالعه بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی است، ابعاد همدلی و تعلق، اعتماد و مشارکت و همکاری اجتماعی متعلق به بعد درون‌گروهی و ابعاد علایق متفاوت و سبک زندگی متفاوت مربوط به بعد برون‌گروهی است.

۴- روش و ابزار تحقیق

روش مطالعه حاضر توصیفی از نوع همبستگی است جامعه آماری تحقیق را تمامی دانشجویان دانشگاه تهران و دانشگاه علوم و تحقیقات در سال ۱۳۹۹ تشکیل دادند که از این میان ۴۱۰ نفر به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای سنجش سرمایه اجتماعی از پرسشنامه ۲۰ سؤالی سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی که توسط رفیعی و همکاران در سال ۱۳۹۵ ساخت و رواسازی شده است استفاده شد؛ لازم به ذکر است که ابعاد همدلی و تعلق، اعتماد و مشارکت و همکاری اجتماعی متعلق به بعد درون‌گروهی و ابعاد علایق متفاوت و سبک زندگی متفاوت مربوط به بعد برون‌گروهی است. این ابزار هر دو نوع سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی را موردسنجش قرار می‌دهد؛ پایایی ابزار در مطالعه رفیعی و همکاران $\alpha=0/825$ برآورد گردید.

داده‌های این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛ در سطوح توصیفی از شاخص‌هایی همچون فراوانی و درصد فراوانی جهت خلاصه کردن داده‌های جمعیت شناختی متغیرها استفاده شد؛ و در بخش استنباطی نیز برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های تحلیل واریانس یک‌طرفه، تی مستقل و همبستگی پیرسون استفاده شد.

۵- فرضیات

فرضیه اول: بین سن دانشجویان با سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی ارتباط معنادار وجود دارد.
فرضیه دوم: بین وضعیت تاهل دانشجویان با سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی ارتباط معنادار وجود دارد.
فرضیه سوم: بین جنس دانشجویان با سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی ارتباط معنادار وجود دارد.
فرضیه چهارم: بین وضعیت اشتغال دانشجویان با سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی ارتباط معنادار وجود دارد.
فرضیه پنجم: بین مقاطع تحصیلی دانشجویان با سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی ارتباط معنادار وجود دارد.
فرضیه ششم: بین وضعیت مسکن دانشجویان با سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی ارتباط معنادار وجود دارد.

۶- یافته‌های پژوهش

در این پژوهش ۴۱۰ نفر مورد مطالعه قرار گرفتند میانگین سن شرکت‌کنندگان ۳۰/۴۰ سال بود. ۳۷/۸ درصد مرد و ۶۲/۲ درصد زن، ۴۵/۴ درصد شاغل و ۵۴/۶ درصد بیکار، ۶۶/۶ درصد مجرد و ۳۰/۷ درصد متأهل بودند. ۳۸/۸ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۳۷/۱ درصد در مقطع کارشناسی و ۲۴/۱ درصد در مقطع دکتری تحصیل می‌کردند ۴۳/۹ درصد دانشجوی دانشگاه علوم و تحقیقات و ۵۶/۱ درصد دانشجوی دانشگاه تهران بودند. میانگین سرمایه اجتماعی ۶۷/۱۳ درصد بود میانگین ابعاد سرمایه اجتماعی در جدول زیر آمده است که نشان می‌دهد که در بعد برون گروهی میزان سرمایه اجتماعی پایین است. در بعد درون گروهی مشارکت اجتماعی کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱: بررسی وضعیت متغیرهای پیوسته در افراد مورد مطالعه

متغیر	میانگین	میان	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
سن	۳۰/۴۰	۲۸	۸/۸۷	۱۸	۵۸
همدلی و تعلق	۱۹/۰۵	۱۹	۴/۶۸	۶	۳۰
علاقی متفاوت	۱۶/۳۶	۱۶	۴/۲۸	۵	۲۵
سبک زندگی متفاوت	۱۴/۱۱	۱۴	۲/۹۱	۶	۲۰
اعتماد	۹/۷۷	۱۰	۲/۰۶	۳	۱۵
مشارکت و همکاری اجتماعی	۷/۸۵	۸	۱/۶۹	۲	۱۰
سرمایه‌ی اجتماعی درون گروهی	۳۶/۶۷	۳۷	۶/۶۹	۱۵	۵۵
سرمایه‌ی اجتماعی برون گروهی	۳۰/۴۷	۳۰	۶/۲۷	۱۴	۴۵
سرمایه اجتماعی کل	۶۷/۱۳	۶۷	۹/۵۷	۳۸	۹۷

برای بررسی رابطه بین سن دانشجویان و سرمایه اجتماعی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد و با توجه به اینکه سطح معناداری در سرمایه درون گروهی (۰/۰۲) و کوچک‌تر از ۰/۰۵ بود بین این دو ارتباط معناداری وجود داشت؛ اما در بعد برون گروهی این ارتباط معنادار نشد.

جدول ۲: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی همبستگی بین متغیرهای پیوسته (مقادیر داخل پرانتز p-value را نشان می‌دهد)

متغیر	۱	۲	۳
سن	۱		
سرمایه اجتماعی درون گروهی	۰/۱۱ (۰/۰۲)	۱	
سرمایه اجتماعی برون گروهی	۰/۰۱ (۰/۸۰)	۰/۰۹ (۰/۰۷)	۱

نتایج آنالیز واریانس یکراهه نشان داد سرمایه‌ی اجتماعی درون‌گروهی در بین طبقات وضعیت تأهل اختلاف معنی‌دار دارد بطوریکه متأهلین بیشترین و افراد بی‌همسر (مطلقه) کمترین سرمایه‌ی اجتماعی درون‌گروهی را داشتند ($p\text{-value} < 0/05$).

جدول ۳: نتایج آنالیز واریانس یکراهه برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون-گروهی و برون گروهی در بین طبقات وضعیت تأهل افراد مورد مطالعه

متغیر	وضعیت تأهل	میانگین	انحراف معیار	آماره لون	p-value	F	p-value
سرمایه اجتماعی درون گروهی	بی‌همسر (طلاق)	۳۴/۱۸	۵/۴۴	۰/۳۳	۰/۷۲	۳/۰۸	۰/۰۴
	مجرد	۳۶/۲۵	۶/۶۳				
	متأهل	۳۷/۷۹	۶/۸۰				
سرمایه اجتماعی برون گروهی	بی‌همسر (طلاق)	۲۸/۵۵	۷/۰۱	۰/۳۸	۰/۶۸	۱/۲۶	۰/۲۸
	مجرد	۳۰/۷۸	۶/۳۶				
	متأهل	۲۹/۹۶	۵/۹۸				

نتایج نشان داد سرمایه‌ی اجتماعی برون گروهی زنان در مقایسه با مردان از لحاظ آماری به‌طور معنی‌داری بیشتر بود ($p < 0/05$). سرمایه‌ی اجتماعی درون گروهی مردان و زنان از لحاظ آماری باهم اختلاف معنی‌داری نداشت.

جدول ۴: نتایج آزمون تی مستقل برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون-گروهی و برون گروهی در بین مردان و زنان مورد مطالعه

متغیر	جنسیت	میانگین	انحراف معیار	F (همگنی واریانس)	p-value	t	p-value
سرمایه اجتماعی درون گروهی	مرد	۳۶/۴۴	۶/۷۲	۰/۰۱	۰/۹۵	-۰/۵۳	۰/۵۹
	زن	۳۶/۸۰	۶/۶۸				
سرمایه اجتماعی برون گروهی	مرد	۲۹/۵۴	۵/۶۲	۲/۷۹	۰/۱۰	-۲/۳۴	۰/۰۲
	زن	۳۱/۰۳	۶/۵۸				

برای بررسی رابطه بین وضعیت اشتغال دانشجویان و سرمایه اجتماعی از آزمون تی مستقل استفاده شد، با توجه به اینکه سطح معناداری در سرمایه درون گروهی (۰/۰۳) و کوچک‌تر از ۰/۰۵ بود بین این دو ارتباط معناداری وجود داشت؛ اما در بعد برون گروهی این ارتباط معنادار نشد.

جدول ۷: نتایج آزمون تی مستقل برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در بین افراد مورد مطالعه‌ی شاغل و غیر شاغل

متغیر	وضعیت اشتغال	میانگین	انحراف معیار	F (همگنی واریانس)	p-value	t	p-value
سرمایه اجتماعی درون گروهی	شاغل	۳۷/۴۵	۷/۰۸	۱/۹۶	۰/۱۶	-۲/۱۸	۰/۰۳
	غیر شاغل	۳۶/۰۱	۶/۲۹				
سرمایه اجتماعی برون گروهی	شاغل	۳۰/۶۲	۶/۲۶	۰/۰۳	۰/۸۵	-۰/۴۵	۰/۶۵
	غیر شاغل	۳۰/۳۴	۶/۲۹				

برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در بین طبقات مقطع تحصیلی افراد از آنالیز واریانس یکراهه استفاده شد و سطح معناداری در هر دو بعد برون گروهی و درون گروهی بیشتر از ۰/۰۵ بود پس میانگین سرمایه اجتماعی بین مقاطع تحصیلی تفاوت معناداری نداشت.

جدول ۸: نتایج آنالیز واریانس یکراهه برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در بین طبقات

مقطع تحصیلی افراد مورد مطالعه

متغیر	مقطع تحصیلی	میانگین	انحراف معیار	آماره لون	p-value	F	p-value
سرمایه اجتماعی درون-گروهی	کارشناسی	۳۶/۱۰	۷/۴۳	۲/۴۲	۰/۰۹	۱/۰۹	۰/۳۴
	کارشناسی ارشد	۳۶/۷۸	۵/۹۹				
	دکتر	۳۷/۳۵	۶/۵۵				
سرمایه اجتماعی برون-گروهی	کارشناسی	۲۹/۸۲	۵/۹۱	۰/۹۵	۰/۳۹	۲/۲۵	۰/۱۱
	کارشناسی ارشد	۳۰/۴۳	۶/۴۹				
	دکتر	۳۱/۵۳	۶/۳۶				

نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی درون گروهی دانشجویان دانشگاه علوم تحقیقات در مقایسه با دانشجویان دانشگاه تهران از لحاظ آماری به طور معنی داری بیشتر بود ($p\text{-value} < 0/05$). سرمایه اجتماعی برون گروهی دانشجویان دانشگاه تهران و علوم تحقیقات از لحاظ آماری باهم اختلاف معنی داری نداشت.

جدول ۹: نتایج آزمون تی مستقل برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در بین افراد

مورد مطالعه ی دانشگاه دولتی تهران و دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات

متغیر	دانشگاه	میانگین	انحراف معیار	F (همگنی واریانس)	p-value	t	p-value
سرمایه اجتماعی درون گروهی	تهران	۳۵/۸۹	۶/۶۶	۰/۰۵	۰/۸۲	۲/۶۹	۰/۰۱
	علوم و تحقیقات	۳۷/۶۶	۶/۶۲				
سرمایه اجتماعی برون گروهی	تهران	۳۰/۷۹	۶/۵۰	۱/۱۵	۰/۲۸	-۱/۱۷	۰/۲۴
	علوم و تحقیقات	۳۰/۰۶	۵/۹۵				

برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در بین طبقات وضعیت مالکیت مسکن از آنالیز واریانس یکراهه استفاده شد و سطح معناداری در بعد برون گروهی (۰/۲۱) و در بعد درون گروهی (۰/۲۰) بود که بیشتر از ۰/۰۵ بود پس میانگین سرمایه اجتماعی بین طبقات وضعیت مسکن معنادار نشد.

جدول ۱۱: نتایج آنالیز واریانس یکراهه برای مقایسه سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در بین طبقات

وضعیت مالکیت مسکن افراد مورد مطالعه

متغیر	وضعیت مالکیت مسکن	میانگین	انحراف معیار	آماره لون	p-value	F	p-value
سرمایه اجتماعی درون-گروهی	ملکی و شخصی	۳۶/۸۸	۶/۷۴	۰/۱۸	۰/۸۳	۱/۶۳	۰/۲۰
	رهن و اجاره	۳۶/۳۲	۶/۴۹				
	سایر	۳۳	۶/۵۹				
سرمایه اجتماعی برون-گروهی	ملکی و شخصی	۳۰/۶۸	۶/۳۷	۰/۶۳	۰/۵۳	۱/۵۵	۰/۲۱
	رهن و اجاره	۳۰/۰۹	۵/۹۱				
	سایر	۲۷/۲۲	۵/۶۷				

۷- بحث و نتیجه گیری

این مطالعه با هدف سنجش سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه های علوم تحقیقات و دانشگاه تهران و رابطه آن با متغیرهای زمینه ای انجام شد نتایج نشان داد میانگین سرمایه اجتماعی دانشجویان در حد متوسط می باشد نتایج این مطالعه با مطالعه افشانی و محمدی (۱۳۹۴) و خوش فر و جندقی (۱۳۹۵) آقامیرزایی محلی و همکاران (۱۳۹۷) محمدی و همکاران (۱۳۹۰) همسو می باشد. نتایج این مطالعه نشان می دهد که متغیر سن با سرمایه اجتماعی رابطه مستقیم و معنادار دارد طوری که با افزایش سن، سرمایه اجتماعی افزایش می یابد. نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه پان (۲۰۱۸) که نشان داد سرمایه اجتماعی با افزایش سن کاهش می یابد ناهمسو و با مطالعه بهندری و یاسونوبو (۲۰۰۹) و رضایی و همکاران (۱۳۹۱) یوسفی و همکاران (۱۳۹۶) همسو است.

نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی در بعد برون گروهی در زنان بیشتر از مردان است نتایج این پژوهش با مطالعه اوه و پارک (۲۰۲۰) که نشان داد سرمایه اجتماعی در مردان بیشتر است ناهمسو و با مطالعه مور و کاریانو (۲۰۲۰) همخوان بود. نتایج این مطالعه با مطالعه شارع پور و آرمان (۱۳۹۳) که به نتیجه رسیدند که مردان از میانگین سرمایه اجتماعی دوستان، محله و کل بیش تری نسبت به زنان برخوردار بودند ناهمسو بود. نتایج نشان داد که متغیر اشتغال با سرمایه اجتماعی درون گروهی رابطه معنادار دارد این مطالعه با نتایج مطالعه فریتاگ و کرچنر (۲۰۱۱) حجازی و همکاران (۱۳۹۷) همسو و با مطالعه هانتز (۲۰۰۴) ناهمسو است. نتایج نشان داد که متغیر تاهل با سرمایه اجتماعی درون گروهی رابطه معنادار دارد یافته های این مطالعه با مطالعه باستانی و صالحی (۱۳۸۶) و دوستی و فلاحی (۱۳۹۴) که نشان داد افراد شاغل و متاهل سرمایه اجتماعی بالاتری دارند همخوان می باشد. در این مطالعه وضعیت مالکیت مسکن با سرمایه اجتماعی معنادار نشد نتایج این مطالعه با مطالعه ماتوروک (۲۰۱۰) که نتیجه می گیرد مالکیت خانه از طریق افزایش روابط اجتماعی با دیگران سرمایه اجتماعی را افزایش می دهد ناهمخوان بود و همچنین با مطالعه اشرفی و همکاران (۱۳۸۹) که نشان دادند، مالکیت منزل مسکونی از عوامل مؤثر بر برخی مؤلفه های سرمایه اجتماعی بودند ناهمسو بود. سرمایه اجتماعی با متغیر مقطع تحصیلی ارتباط معناداری نداشت درحالیکه که نتایج این مطالعه با پژوهش چالشگرکرد آسیایی و همکاران (۱۳۹۹) ناهمسو است.

با توجه به نتایج این مطالعه و مطالعات سرمایه اجتماعی ملاحظه می شود که روند تغییرات سرمایه اجتماعی در ایران نوساناتی دارد که باید مورد توجه جدی قرارگیرد حتی می توان گفت که تفاوت آن در بین زنان و مردان نیز حائز اهمیت است، چنانکه ترکیب اطلاعات سن و جنس در مطالعات مرتبط با سرمایه اجتماعی بینشی عمیق جهت ارزیابی وضعیت سرمایه اجتماعی در بین گروه های مختلف جامعه ارائه می دهد، برای سیاستگذاری در برنامه های توسعه ای به خصوص در برنامه هفتم توسعه تمرکز بر سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی به عنوان یک عامل محوری، با هدف زیرسازی اجتماعی باعث هدفمندی برنامه های توسعه اجتماعی و مدیریت آینده نگرانه می شود. در این میان توجه ویژه به قشر جوان و دانشجو به عنوان قشری تاثیرگذار در توسعه دارای اهمیت است نظرات سازنده این گروه دید گسترده ای را برای برنامه ریزان روشن می سازد پس شایسته است تا با تامل و تعمق بیشتر در نیازهای این گروه حساس و آینده ساز زمینه مشارکت آنها را در امور جامعه فراهم نمود. یکی از ابعاد مهم مطالعات سرمایه اجتماعی توجه به استراتژی های مختلف در پژوهش ها است که سطوح بهره برداری از نتایج این مطالعات را افزایش می دهد در مطالعات توجه به بافت بومی و تفاوت جامعه ای و متناسب با آن استفاده از ابزار و استراتژی بومی برای سنجش سرمایه اجتماعی باعث می گردد نتایج تاثیرگذارتر گردد.

۸- پیشنهادها

از آنجا که سرمایه اجتماعی به عنوان یک مفهوم برجسته در علوم اجتماعی در دو دهه گذشته ظهور کرد، محققان بر طیف گسترده ای از اقدامات برای ارزیابی آن در سطوح مختلف تکیه کرده اند با توجه به چندوجهی و پیچیده بودن مفهوم سرمایه اجتماعی پیشنهاد می شود جهت تحلیل آن از روش های مختلف تحقیق بهره برد.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از دانشجویان دانشگاه های تهران و علوم تحقیقات که با صبر و حوصله یاریگر پژوهشگر در انجام این تحقیق بودند تشکر می گردد.

۱. ادیبی سده مهدی، یزدخواستی بهجت، ربانی خوراسگانی علی، لطفی زاده عباس. سنجش سرمایه اجتماعی میان گروهی (طیف سام). رفاه اجتماعی. ۱۳۸۹، ۱۰(۳۸): ۱۹۳-۲۲۰.
۲. اشرفی، الهام، و اسدی لاری، محسن، موسوی، میرطاهر، و واعظ مهدوی، محمدرضا. (۱۳۸۹). سرمایه اجتماعی و عوامل تعیین کننده آن در شهر تهران. مجله دانش و تندرستی، ۵(ویژه نامه ششمین کنگره اپیدمیولوژی ایران)، ۴۴-۴۴.
۳. افشانی، علیرضا، محمدی، نفیسه. رابطه سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی در بین بیماران مبتلا به دیابت در شهر یزد. پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، ۱۳۹۴، ۲(۶): ۴۱-۷۵.
۴. آقامیرزایی محلی طاهره، آقاتبار رودباری جمیله، رحیم پور کامی باقر، صالحی عمران ابراهیم. بررسی عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی دانشجویان: گامی به سوی توسعه اجتماعی. دو ماهنامه علمی- پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۹۷، ۱۱ (۳): ۶۴-۷۲.
۵. باستانی، سوسن، صالحی هیکویی، مریم، ۱۳۸۶. سرمایه اجتماعی شبکه و جنسیت بررسی ویژگی های ساختی، تعاملی و کارکردی شبکه اجتماعی زنان و مردان در تهران. مطالعات جامعه شناختی ۳۰، ۳: ۶۳.
۶. بحری پور، عباس، ذوالفقاری، ابوالفضل، رستگار خالد، امیر. بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان). پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۳۹۱، ۱(۴): ۸۹-۱۰۹.
۷. بیدل پربناز. رابطه اعتماد اجتماعی با احساس امنیت و امنیت اجتماعی. انتظام اجتماعی. ۱۳۹۵، ۱(۸)، ۵۹-۸۸.
۸. توسلی، غلامعباس، موسوی، مرضیه. ۱۳۸۴. مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تاکید بر نظریه های سرمایه اجتماعی. مطالعات جامعه شناختی ۲۶، ۱: ۱.
۹. چالشگر کردآسیابی، مشرفه، یزدانی چراتی، جمشید، عوض پور، محبوبه، رضانی، آتنا، حسین زاده، کبری، ۱۳۹۹. بررسی سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران. سلامت و بهداشت. ۱۹۴-۲۰۲.
۱۰. حجازی سیدیوسف، غلامی حسام الدین، حسینی سیدمحمود، رضوانفر احمد. نقش سرمایه ی اجتماعی در اشتغال پذیری دانشجویان رشته های کشاورزی: مورد مطالعه؛ پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران). ۱۳۹۷، ۴۹(۳): ۵۴۵-۵۵۸.
۱۱. خوش فر، غلامرضا، جندقی میرمحلله، فاطمه. بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با رفتار شهروندی سازمانی کارکنان کمیته امداد امام خمینی (ره) استان گلستان. مجله علمی "مدیریت سرمایه اجتماعی"، ۱۳۹۵، ۳(۴): ۵۴۳-۵۶۱.
۱۲. دوستی ایرج، فلاحی علی. سرمایه اجتماعی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در میان اقوام، اقشار و پیروان مذاهب. انتظام اجتماعی. ۱۳۹۴، ۷(۲): ۱۱۵-۱۴۲.
۱۳. ذاکری هامانه، راضیه، افشانی، سیدعلیرضا، عسکری ندوشن، عباس. ۱۳۹۱. بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد. جامعه شناسی ایران ۳، ۳: ۸۳-۱۱۰.
۱۴. رضایی علی اکبر، خیاطیان محمد، بختیاری مریم. رابطه سرمایه اجتماعی با مشارکت در اداره امور شهر و حل مشکلات شهری شهر تهران. مطالعات مدیریت شهری. ۹۷-۱۰۸، ۴(۹): ۱۰۸-۹۷.
۱۵. رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۳). آنومی یا آشفتگی اجتماعی: پژوهش در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران. تهران. نشر سروش.
۱۶. رفیعی حسن، موسوی میرطاهر، قاسم زاده داود. ساخت و رواسازی پرسشنامه سنجش سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی. رفاه اجتماعی. ۱۳۹۵، ۱۶ (۶۱): ۱۴۱-۱۵۷.
۱۷. زلفی، وحیده، رضایی، اکبر، موسوی، میرطاهر، رفیعی، حسن، قاسم زاده، داود. بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی درون گروهی و شادی در بین شهروندان شهر تهران در سال ۱۳۹۰. نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه). ۱۳۹۴، ۸(۳۰): ۸۷-۹۸.
۱۸. زمانیان، مجید، خادمی، زهرا، سعادت، محسن، وحدانی زرگاه، فاطمه. ۱۳۹۴. بررسی سنجش میزان اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن در بین شهروندان، سومین کنفرانس ملی جامعه شناسی و علوم اجتماعی، تهران.
۱۹. سپهوندی محمدعلی، موحدی یزدان، عزیزی امیر، لشنی آرزو، محمدزادگان رضا. بررسی رابطه بین ابعاد سرمایه اجتماعی با فرسودگی شغلی در پرستاران شاغل در بیمارستان های دانشگاهی شهر خرم آباد. آموزش پرستاری. ۱۳۹۳، ۳(۱): ۴۱-۵۰.
۲۰. شارع پور محمود، آرمان فاطمه. بررسی تفاوت های جنسیتی در سطوح مختلف سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: شهر تهران). مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی. ۱۳۹۳، ۳(۱): ۹-۲۶.
۲۱. شارع پور، محمود (۱۳۸۰). "فرسایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن." نامه علوم اجتماعی ۳: ۱۰۱-۱۱۲.

۲۲. شریفیان، اکبر، قوت، هدی (۱۳۹۰). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد شیراز (واحد پردیس)، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۲(۸)، ۱۵۵.
۲۳. شهرکی ده سوخته، سمیه و سارانی، سمانه و روستایی، ملیحه، ۱۳۹۷، تحلیل نقش سرمایه اجتماعی بر توسعه اقتصادی- اجتماعی روستاهای مرزی منطقه سیستان
۲۴. شیانی ملیحه، احمدپور خسرو. رابطه بین سرمایه اجتماعی و هویت اجتماعی بین شهروندان رشت. رفاه اجتماعی. ۱۳۹۶؛ ۱۷ (۶۶): ۲۵۵-۲۹۰
۲۵. صلحی، مهناز، یوسفی‌لبنی، جواد، رستاقی، صدیقه، خسروی، بهار، فتاحی، اسماعیل. رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و سرمایه اجتماعی در دانشجویان علوم پزشکی ایران. مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، ۱۳۹۹؛ ۲۷(۱): ۱۱۳-۱۲۰.
۲۶. صیدایی، سیداسکندر، احمدی شاپورآبادی، محمدعلی، معین آبادی، حسین (۱۳۸۸). دیپاچه ای بر سرمایه اجتماعی و رابطه آن با مولفه های توسعه اجتماعی در ایران، نشریه راهبرد توسعه، ۱۹، ۱۸۸
۲۷. ظهیری نیا، مصطفی، نیکخواه، هدایت. سنجش میزان اعتماد اجتماعی بین ساکنان شهر بندر عباس و عوامل مؤثر در آن. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱۳۹۴، ۶(۱)، ۸۵-۱۰۶.
۲۸. غفاری، غلامرضا، ارزشها و نگرشهای ایرانیان-برخی از عناصر سرمایه اجتماعی-موج اول و موج دوم، (۱۳۹۳) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲۹. محمدی حسین، تعالی مقدم آزاده، بستام مرتضی. برآورد سرمایه اجتماعی در مناطق مختلف شهر مشهد و ارائه راهکارها جهت ارتقا آن در راستای وظایف شهرداری. مدیریت شهری. ۱۳۹۰ (ویژه نامه): ۲۳۷-۲۵۸.
۳۰. ملکی، امیر، رستگار نسب، فرهاد، عبدالملکی، جعفر، خلفخانی، مهدی. زندگی شهری، ترس از قربانی شدن و کاهش سرمایه اجتماعی در کلان شهر تهران. بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱۳۹۰، ۱(۲)،
۳۱. منظور، داوود، یادی پور، مهدی، ۱۳۸۷. سرمایه اجتماعی عامل توسعه اجتماعی و اقتصادی. راهبرد توسعه ۱۵. ۱۴۰-۰.
۳۲. نوایخش، مهرداد، ثانوی، نسیم (۱۳۹۳). "بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مطالعه موردی: منطقه ۱۶ شهر تهران)". علوم اجتماعی ۸(۲۵): ۵۱-۷۴.
۳۳. الوانی، سید مهدی، سیدنقوی، میر علی، ۱۳۸۱. سرمایه اجتماعی: مفاهیم و نظریه ها. مطالعات مدیریت (بهبود و تحول) ۳۳-۳۴. ۹-۲۶.
۳۴. وصالی، سعید، توکل، محمدمهدی (۱۳۹۱). "بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در شهر تهران". مطالعات جامعه شناختی شهری (مطالعات شهری) ۲(۲)
۳۵. نیازی، محسن، شفایی مقدم، الهام، شادفر، یاسمن. بررسی رابطه بین میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال (۱ و ۲) و جنوب شهر (۱۹ و ۲۰) تهران. جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، ۳(۲) ۱۳۱-۱۶۰
۳۶. یوسفی مرضیه، عارف نژاد مسعود، صادقی احمد، یوسفی علی رضا. رابطه بین سرمایه اجتماعی با یادگیری سازمانی در بیمارستان‌های منتخب شهرستان زابل. پژوهش‌های سلامت محور. ۱۳۹۶؛ ۳ (۱): ۵۹-۶۹
37. Bhandari, H. and K. Yasunobu (2009). "What is social capital? A comprehensive review of the concept." *Asian Journal of Social Science* 37(3): 480-510.
38. Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*, in *Handbook of Theory and the Search for the Sociology of Education*, New York: Greenwood Press.
39. Dika, S. L. (2012). "Relations with faculty as social capital for college students: Evidence from Puerto Rico." *Journal of College Student Development* 53(4): 596-610.
40. Eriksson, M., et al. (2010). "Social capital, gender and educational level impact on self-rated health." *The Open Public Health Journal* 3(1).
41. Freitag, M. and A. Kirchner (2011). "Social capital and unemployment: A macro-quantitative analysis of the European regions." *Political studies* 59(2): 389-410.
42. Hamdan, H., et al. (2014). "Social Capital and Quality of Life in Urban Neighborhoods High Density Housing." *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 153: 169-179.
43. Hunter, B. (2004). "Social exclusion, social capital, and Indigenous Australians: Measuring the social costs of unemployment."

44. Janssens, H., et al. (2018). "The relation between social capital and burnout: a longitudinal study." *International archives of occupational and environmental health* 91(8): 1001-1009.
45. Kay, A. (2006). "Social capital, the social economy and community development." *Community Development Journal* 41(2): 160-173.
46. Lu, N., et al. (2018). "Does gender moderate the relationship between social capital and life satisfaction? Evidence from urban China." *Research on aging* 40(8): 740-761.
47. Manturuk, K., et al. (2010). "Friends and neighbors: Homeownership and social capital among low-to moderate-income families." *Journal of Urban Affairs* 32(4): 471-488.
48. Moore, S. and R. M. Carpiano (2020). "Measures of personal social capital over time: A path analysis assessing longitudinal associations among cognitive, structural, and network elements of social capital in women and men separately." *Social Science & Medicine* 257: 112172.
49. Mulder, K., et al. (2006). "The contribution of built, human, social and natural capital to quality of life in intentional and unintentional communities." *Ecological Economics* 59(1): 13-23.
50. Nilsson, J., et al. (2006). "Social capital and quality of life in old age: results from a cross-sectional study in rural Bangladesh." *Journal of aging and Health* 18(3): 419-434.
51. Oh, H. S. and S. K. Park (2020). "Gender and stress-buffering of social capital toward depression among precarious workers in South Korea." *Work*(Preprint): 1-10.
52. Pan, H. (2018). "Social capital and life satisfaction across older rural Chinese groups: Does age matter?" *Social work* 63(1): 75-84.
53. Ram, R. (2010). "Social Capital and Happiness: Additional Cross-Country Evidence." *Journal of Happiness Studies* 11(4): 409-418.
54. Rodríguez-Pose, A. and V. von Berlepsch (2014). "Social Capital and Individual Happiness in Europe." *Journal of Happiness Studies* 15(2): 357-386.
55. Szreter, S. and M. Woolcock (2004). "Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health." *International journal of epidemiology* 33(4): 650-667.
56. Van Oorschot, W., et al. (2006). "Social capital in Europe: Measurement and social and regional distribution of a multifaceted phenomenon." *Acta sociologica* 49(2): 149-167

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 برتال جامع علوم انسانی

Investigating the status of intra-group and extra-group social capital and demographic factors affecting it among students of Tehran University and University of Science and Research

Fateme Adelinejad¹, Mirtaher Mousavi^{*2}, Alireza Mohseni Tabrizi³

1- PhD Student of Sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2- Assistant Professor, Center for Social Welfare Management Research, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran. (*tr_mousavi@yahoo.com*)

3- Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. *Mohsenit@ut.ac.ir*

Abstract

Background and Aim: The concept of social capital in social research has attracted the attention of many researchers. The purpose of this study is to investigate the relationship between contextual variables and social capital within and outside the group in students of Tehran University and research sciences.

Method: This is a correlational study and the data were collected by survey method. The statistical population of the study was all students of the University of Tehran and Research Sciences in 1399. The sample size of this study was estimated using Cochran's formula 410 people. In order to collect research data, Rafiei et al.'s (2016) questionnaire and demographic information questionnaire were used. To analyze the data, SPSS software version 25 was used. In inferential statistics section, tests One-way analysis of variance, Pearson correlation coefficient and independent t-test were used.

Results: The results showed that social capital in this study is moderate with an average of 67.13. The average is intra-group social capital (36.67) and extra-group social capital (30.47). There was a significant difference between the variables of marriage, type of university, employment and age in the intra-group dimension; And in the extra-group dimension, there was a significant difference in the sex variable. There was no significant relationship between the variables of housing status and level of education and social capital in both intra-group and extra-group dimensions.

Conclusion: Considering the importance of both intra-group and extra-group social capital in students, in future planning, attention should be paid to the promotion of two dimensions of social capital.

Keywords: Intragroup social capital, Extragroup social capital, Students